

Niedoceniane płazy

Płazy stanowią niedostrzeżaną i niedocenianą gromadę kręgowców, o dużym znaczeniu w ekosystemach. Jako drapieżniki, uzupełniają one rolę pełnioną przez ptaki, same również stanowią bazę pokarmową dla innych drapieżników. Jednocześnie płazy stanowią najbardziej zagrożoną wyginieciem gromadę kręgowców. Nie bez przyczyny rok 2008 został przez Międzynarodową Unię Ochrony Przyrody (IUCN) ogłoszony rokiem Światowej Kampanii Ochrony Płazów, pod nazwą Rok Żaby (2008 Year of the Frog).

Aby przedstawić skalę zagrożenia tej gromady, warto przytoczyć cyfry zaczerpnięte z literatury. W 1996 r. na świecie zagrożonych wyginieciem było 18 gatunków płazów, w 2006 r. – już 446. Taka sytuacja znalazła swoje odzwierciedlenie w europejskim porządku prawnym. Gatunki płazów są wymieniane w załącznikach dyrektywy siedliskowej – przykładowo kumak nizinny i traszka grzebieniasta umieszczone zostały w II załączniku dyrektywy, który wymienia gatunki leżące w sferze zainteresowania Wspólnoty Europejskiej, a które wymagają specjalnej ochrony obszarowej. Natomiast rzekotka drzewna, żaba moczarowa, żaba jeziorkowa, ropucha zielona, ropucha paskówka oraz grzebiuszka ziemna, to gatunki leżące w sferze zainteresowania Wspólnoty Europejskiej, wymagające ścisłej ochrony! Ponadto większość krajowych gatunków płazów uwzględniono w Konwencji Berneńskiej, w załączniku II (gatunki zwierząt ściśle chronione). Wszystkie gatunki płazów krajowych podlegają również ochronie prawnej na mocy ustawy o ochronie przyrody.

Płazy są bardzo wrażliwe na zmiany środowiskowe. Podstawowymi czynnikami antropogenicznymi, powodującymi spadek liczebności płazów, są:

- niszczenie siedlisk
- ruch samochodowy
- zanieczyszczenie środowiska
- mechanizacja i intensyfikacja rolnictwa
- zagrożenia ze strony pułapek antropogenicznych, z których nie są w stanie się wydostać.

Prywatny rezerwat „Jaś” w Krośnie chroni płazy. Fot. Grzegorz Bożek

Zagrożenia płazów potęguje fakt, iż są one mało mobilne – przemieszczają się powoli, na małe odległości, wynoszące od kilkudziesięciu metrów do kilku kilometrów. Płazy jednocześnie wykazują silne przywiązanie do zbiorników wodnych – tak jak wiele gatunków ptaków wraca wiosną do swoich ubiegłorocznych gniazd, tak płazy wracają co roku do tych samych zbiorników, by tam odbyć gody.

Z tego powodu dla ochrony płazów kluczowe znaczenie mają właśnie różnej wielkości zbiorniki wodne, stanowiące miejsca ich rozrodu. Oczywiście same zbiorniki nie wystarczą – płazom potrzebne są również siedliska lądowe, w których żerują, znajdują schronienie oraz zimują. Często miejsca rozrodu płazów stanowią zbiorniki wykonane przez człowieka, np. stawy rybackie. Trzeba jednak mieć świadomość, iż sztuczne zbiorniki przejęły rolę zbiorników, które tworzyły się w dolinach rzek, zanim te uregulowano, niszcząc nieodwracalnie starorzecza. Ponadto zakrojone na szeroką skalę melioracje doprowadziły do osuszenia terenów podmokłych, również stanowiących naturalne środowisko występowania płazów.

Wiele z zagrożeń, na które narażone są płazy, można minimalizować, starając się godzić potrzeby gospodarcze z ochroną płazów. Jednym z mitów, jakie wytworzono w tematyce ochrony płazów, jest posługiwanie się argumentacją, iż zanikanie płazów to nieuniknione koszty przyrodnicze inwestycji.

Wielokrotnie ze strony inwestorów padają stwierdzenia typu „żabek wszędzie jest dużo” lub „żabki sobie poradzą” itp. Do tych stwierdzeń dołączają często emocjonalne stwierdzenia, jak: „czy żabki mogą być ważniejsze od człowieka?”.

Faktycznie, płazy posiadają duże zdolności reprodukcyjne, jednak trzeba wiedzieć, w jaki sposób je wykorzystać w celu zachowania lokalnych populacji. Istnieją sposoby pozwalające skutecznie chronić płazy podczas inwestycji. Przykładowo, jeśli zbiornik wodny koliduje z lokalizacją inwestycji (drogą, rurociągiem), można zazwyczaj taki odbudować w sąsiedztwie zbiornika, który pochłonie inwestycja. Ważne jednak, by wybrać właściwy okres likwidacji zbiornika - na pewno nie może być to pora wiosenno-letnia, z uwagi na obecność w zbiorniku godujących płazów oraz ich larw. Z kolei zimą w zbiorniku niektóre gatunki (np. żaby trawne) mogą zimować - z tego powodu optymalnym terminem likwidacji zbiornika jest wrzesień. Ważne jest, by zasypianie zbiornika poprzedzić budową kompensacyjnego, o cechach zbliżonych do likwidowanego.

Tyle mówi teoria. W praktyce wiemy, iż jest inaczej. Pomimo że obserwuje się rosnące zainteresowanie płazami, to niestety te małe kręgowce wciąż nie cieszą się zbyt dużą sympatią społeczną. Potrzeba ich ochrony jest często bagatelizowana lub ignorowana, niestety także przez organy ochrony przyrody. Często także, w sytuacjach braku rozpoznania przyrodniczego, dochodzi do nieświadomego niszczenia płazów i ich siedlisk.

Przedstawiona poniżej sytuacja, to niestety jedna z wielu, jakie mają miejsce przy szeregu inwestycji prowadzonych na terenie całego kraju.

Marek Sołtysiak